

## INTERSEXUAL DISGUISES AND METAMORPHOSIS IN OVID'S METAMORPHOSES

Carmen Ioana Popa

PhD. student, „1 DECEMBRIE 1918” University of Alba Iulia

*Abstract:* Through this study, we want to make a brief presentation of intersexual disguises in Ovid's *Metamorphoses*. The intersexual disguises allows the beings to escape from the historical time, realizing a totalization of their own being for a short period of time. In this study we will notice the oscillation of Tiresias between the primordial elements. By dividing two snakes, he will turn into a woman, and after he meets again with the two snakes he recover his previous element. We will make a brief presentation of the legend of Hermaphroditus, who joined his body with the nymph Salmacis, becoming a being who is neither a man nor a woman. Throughout the text we will notice a multitude of metamorphoses as well as intersexual disguises such as: Iphis, Cynus, Achilles, etc. We will also notice the metamorphosis in certain flowers. Flowers are a spiritual center, and their different colors have a certain symbolism. We will present Hyacinthus transformation into a purple flower and the transformation of Adonis into pasque flower. Narcissus will love his double reflected in the water. Water becomes a mirror through the double takes place of the being. Through this study, we will also try to represent the metamorphoses and disguises of certain beings, these having a totalization of their own beings.

*Keywords:* totality, transformation, mirror, masculine/feminine, flower

Travestițiile intersexuale erau o formă de evadare din timpul istoric, această formă de ieșire era o practică destul de frecventă încă din Antichitate, procedeu care avea loc și când era vorba de riturile de trecere. Astfel „deghizările intersexuale se practicau în Grecia la anumite ceremonii dionisiace, cu prilejul sărbătorilor Herei la Samos, ca și cu alte ocazii. Dacă ținem seama că travestițiile erau foarte răspândite în timpul Carnavalului sau al sărbătorilor de primăvară, în Europa, dar și în cadrul diverselor ceremonii agricole din India, Persia și din alte regiuni din Asia, înțelegem principala funcție a acestui rit: pe scurt, e o modalitate de a ieși din sine însuși, de a-și transcede situația particulară, extrem de istoricizată, și de a regăsi situația de la începuturi, transumană și transistorică, acea situație care a precedat constituirea societății umane; o situație paradoxală, imposibil de menținut în durată profundă, în timpul istoric, dar în care trebuie să te reintegrezi periodic, spre a reface, fie și numai pentru o clipă, plenitudinea inițială, sursa neștirbită a sacralității și a puterii.”<sup>1</sup> Această ieșire din sine este de fapt o recuperare a ființei complete și o integrare în cosmos. Pentru a scurtă perioadă de timp omul recuperează starea primordială, are privilegiul de a accesa starea pe care o avea ființa primordială, care era perfectă. În astfel de moduri are loc o suspendare a timpului, o ieșire din el, omul echilibrându-se, fiind de asemenea o recuperare a părții contrare și o cunoaștere a sinelui originar. În acest mod, ființa se regenerează, se completează pe sine, devine perfectă, având acces la ambele elemente primordiale; devine o reîntoarcere la armonia care exista la începuturi. „Schimbarea rituală a costumelor implică o inversare simbolică a comportamentelor, servind drept pretext bufoneriei carnavalesci ca și libertinajul Saturnaliilor. În ultimă instanță, este o suspendare a legilor și a obiceiurilor, fiindcă felul în care se comportă acum indivizii de ambele sexe este exact opus comportamentului lor normal. Inversarea comportamentelor propune confuzia totală a valorilor - notă specifică a oricărui ritual orgiastic. Din punct de vedere morfologic, travestițiile intersexuale și androginia simbolică pot fi asimilate unor

<sup>1</sup> Mircea Eliade, *Mefistofel și androginul*, traducere de Alexandra Cuniță, f. I., Editura Humanitas, 1995, pp. 105-106.

orgii ceremoniale. În fiecare din aceste cazuri, se constată o «totalizare» rituală, o reintegrare a contrariilor, o întoarcere la nediferențiatul primordial. În definitiv, este vorba despre restaurarea simbolică a «Haosului», a unității nediferențiate care a precedat Creația, iar această reîntoarcere la indistinct se traduce printr-o supremă regenerare, printr-o prodigioasă sporire a puterii. Este unul dintre motivele care justifică orgia rituală organizată spre binele recoltelor sau cu prilejul Anului Nou: în primul caz, orgia asigură fertilitatea agricolă; în cel de-al doilea, ea simbolizează întoarcerea la Haosul precosmogonic și cufundarea în rezervorul nesfârșit de forță care exista înainte de Crearea Lumii și care a făcut posibilă cosmogonia. Anul care urmează a se naște corespunde Lumii pe cale de a fi creată.<sup>2</sup> Prin diferite moduri, omul încearcă să se recupereze pe sine, cel care era la începuturile lumii, ființa perfectă. Însă toate riturile prin care omul își recuperează partea lipsă devine o pierdere a individualității, o intrare în haosul primordiale, o intrare în nediferențiat, când nu putem vorbi despre un element separat, ci de o armonie a tuturor elementelor.

„Omul care purta veșminte femeiești nu devenea, cum ar crede un ochi neavertizat, femeie - ci realiza, pentru un răstimp, unitatea sexelor, stare care îi înlesnea o anumită contemplație totală a Cosmosului. El pătrunde, androgenizat fiind, într-un anumit nivel al realității care nu i-ar fi fost accesibil în condiția umană diferențiată, sexuată. Din când în când, în conformitate cu ritmurile Naturii, omul trebuia să-și anuleze starea lui diferențiată, căutând să dobândească, prin ritual, reîntoarcerea în starea primordială, a «strămoșului» - a lui Adam - Eva.”<sup>3</sup> Drumul ființei este cel al autocunoașterii și a cunoașterii totale, lucru care se realizează doar în momentul pătrunderii totale a propriei ființe. Omul trebuie să înțeleagă perfecțiunea ființei primordiale prin sine, iar diversele recuperări ale părții contrare îl ajută pentru o scurtă perioadă de timp să-și armonizeze elementele primordiale în propria ființă care a fost scindată.

Există foarte multe metamorfoze între sexele primordiale, sau travestiri intersexuale care permit omului să ia contact cu partea contrară ființei sale. În acest punct ne vom ajuta de textul lui Ovidiu, *Metamorfoze*. Un prim exemplu ar putea fi Tiresias care cunoștea ambele elemente. El se naște băiat, dar devine femeie în momentul în care desparte doi șerpi împreunați, lovind-o pe femelă cu un băț, fiind metamorfozat în acest mod timp de șapte ani, până în momentul în care întâlnește din nou aceiași șerpi și îi desparte, lovind masculul deoarece: „Dacă loviturile pe care le primiți au așa de mare putere, încât să schimbe și sexul celui ce vi le-a dat, vă voi lovi și acum.» Și, lovind aceiași șerpi, s-a întors la forma de mai înainte și la chipul cu care se născuse.”<sup>4</sup> El însă devine orb din cauza Junonei, în urma unei neînțelegeri dintre ea și Jupiter; pentru că „se spune că odată Jupiter, înveselit de nectar, a lăsat la o parte grelele griji și și-a petrecut vremea în glume ușurate cu Junona. «Fără îndoială, plăcerea voastră e mai mare decât a bărbaților», se spune că i-a zis el. Ea a tăgăduit. Au găsit cu cale să întrebe pe învățatul Tiresias ce părere are. Acesta cunoștea amândouă felurile de plăcere. (...) Luat ca judecător într-o glumeață neînțelegere, el întărește spusele lui Jupiter. Se spune că Junonei i-a fost necaz mai mult decât cerea pricina neînțelegerii și a condamnat ochii judecătorului la o eternă noapte.”<sup>5</sup> O altă legendă spune faptul că în momentul în care Teiresias o vede pe Athena scăldându-se, îi este răpită lumina ochilor<sup>6</sup>, fiind pedeapsa pe care o primește. Asemenea lui Teiresias, Siproites o vede pe Artemis scăldându-se, și se transformă în femeie.<sup>7</sup> Un alt personaj mitologic, Scython, a oscilat între cele două elemente, fiind bărbat și după femeie, despre acest fapt vorbește Ovidiu doar tangențial.

<sup>2</sup> *Ibidem*, pp. 106-107.

<sup>3</sup> Mircea Eliade, *Mitul reintegrării*, București, Editura Humanitas, 2003, p. 98.

<sup>4</sup> Ovidiu, *Metamorfoze*, traducere, studiu introductiv și note de David Popescu, București, Editura Științifică, 1959, p. 73.

<sup>5</sup> *Ibidem*, p. 73.

<sup>6</sup> Marie Delcourt, *Hermaphroditos. Mituri și rituri ale bisexualității în Antichitatea clasică*, traducere de Laurențiu Zoicaș, București, Editura Symposion, 1996, p. 62.

<sup>7</sup> *Ibidem*, p. 64.

Hermaphroditus, rodul iubirii dintre Hermes (fiul lui Zeus; Hermes era mesagerul zeilor, zeul călătoriilor și al comerțului, patronul muzicii, al oricărei invenții, al meșteșugurilor<sup>8</sup>, „dar și al hoților și al borfașilor”<sup>9</sup>) și Afrodita (zeița frumuseții și a dragostei), crescut de naiade devine o ființă cu natură dublă. Nimfa Salmacis se îndrăgostește de frumusețea acestui băiat și îi dorește iubirea, dar el o respinge. Dorința de a fi aproape de cel pe care îl iubește îi întunecă mințile, aruncându-se în apa în care înota tânărul. Ea îl cuprinde cu îmbrățișările și săruturile sale, „pe când el se străduia împotriva și se lupta să scape, ea îl înlănțuie, ca un șarpe care, luat în gheare și răpit în văzduh de vultur, strânge în încolăcirile sale capul și gâtul dușmanului, iar cu coada îi înlănțuie aripile întinse, sau ca iedera care de obicei se împletește în jurul trunchiurilor lungi, sau în sfârșit ca o caracatiță care ține dușmanul prins sub apă”<sup>10</sup>. În acele momente, Salmacis fiind respinsă se roagă zeilor ca nimic să nu-i despartă vreodată. Rugile îi sunt ascultate, iar cei doi se metamorfozează într-o singură ființă, „corpurile celor doi unite se fac unul singur, cu o singură față, cum se văd uneori două ramuri răsărind îmbinate sub aceeași scoarță și crescând împreună lipite. Tot așa trupurile lor s-au unit într-o strânsă legătură și ei nu mai sunt doi, ci unul cu o dublă formă, care nu se poate numi nici băiat, nici fată. Par a nu fi nici unul nici altul și par a fi unul și altul.”<sup>11</sup> Iese din apa în care a intrat, cu o natură dublă, nu era nici bărbat, dar nici femeie, iar din acel moment orice bărbat va intra în acea apă, va ieși doar pe jumătate bărbat. Prin scufundarea în această apă, cei doi se întorc la origini, când contrariile coexistă împreună. Putem vorbi și de o moarte simbolică, tânărul și nimfa Salmacis își pierd condițiile individuale pentru a renaște într-o singură ființă, care întruchipează ambele elemente primordiale.

Un alt exemplu de schimbare a elementelor între ele este în cazul fiicei lui Erysichthon, care după ce taie un stejar mare și bătrân în care se afla nimfa Ceres, este pedepsit fiindu-i trimisă Foamea. Își pierde toată averea, nefiind niciodată sătul, își pierde și singura fiică care îi mai rămăsese și pe care o vinde. Tânăra refuză să urmeze drumul stabilit de tatăl său; ea se roagă zeului Neptun, iar acesta îi schimbă chipul și o metamorfozează într-un bărbat, mai exact în pescar. Păcălindu-l pe bărbatul căruia îi aparținea, ea se preschimbă înapoi în femeie, având capacitatea de a se metamorfoza și în diverse animale, cum ar fi: pasăre, cerb, cal, etc. pentru a-i putea procura hrana tatălui său, care nu era niciodată sătul, ajungând să se sfășie cu dinții.

În cazul figurii mitologice Iphis vorbim atât de o deghizare intersexuală, cât și de o metamorfozare. La naștere fiind fată, mama sa îi ascunde soțului acest fapt, acesta dorindu-și băiat. Fata poartă un nume care se folosește pentru ambele sexe, fiind îmbrăcată în straie bărbătești. La o vârstă destul de fragedă este logodită de către tatăl său cu o frumoasă fată pe nume Ianthes, de care se îndrăgostește. Dragostea o face să-și dorească să se metamorfozeze și să devină un adevărat bărbat. Împreună cu mama sa înalță rugi zeiței Isis printre lacrimi, iar la scurt timp nu mai are „pe față tenul alb de fată, puterile îi sporesc, înfățișarea e mai bărbătească, părul nepieptănat e mai scurt, are mai multă vigoare decât a avut ca femeie; tu, care până mai adineaori erai fată, acum ești băiat.”<sup>12</sup>

Acest fel de metamorfoze sunt foarte răspândite, un alt exemplu ar fi Cynus care se născuse femeie, având numele de Caenis. O frumoasă fecioară care respinge orice cerere în căsătorie, dar care cade pradă zeului mării. Nesuportând această siluire, îi cere lui Neptun: „«Marea dorință pe care mi-o trezește această injurie este de a nu mai suporta nimic asemănător. Fă să nu mai fiu femeie și mi le vei îndeplini pe toate». Cuvintele din urmă le-a spus cu ton mai coborât și vocea aceea putea să pară de bărbat. Cum și era. Căci zeul mărilor adânci îi și împlinise dorința și o făcuse pe deasupra să nu poată fi expusă nici unei răni și să reziste fierului. Atracidul a plecat vesel de darurile primite și și-a dus viața în îndeletniciri bărbătești, cutreierând câmpurile Peneului.”<sup>13</sup> Însă

<sup>8</sup> Ana Balaci, *Mic dicționar mitologic greco-roman*, ediția a II-a, București, Editura Științifică, 1969, p. 192.

<sup>9</sup> *Ibidem*, p. 192.

<sup>10</sup> Ovidiu, *op. cit.*, p. 100.

<sup>11</sup> *Ibidem*, p. 101.

<sup>12</sup> *Ibidem*, p. 259.

<sup>13</sup> *Ibidem*, pp. 325-326.

în lupta cu centaurul Latreus, i se subliniază încă o dată obârșia noii sale naturi: „«Căci tu pentru mine întotdeauna nu vei fi decât o femeie. Tu vei fi pentru mine Caenis. Ai uitat de obârșia nașterii sale și nu-ți vine în minte pe ce plată ai acest chip fals de bărbat? Știi ce te-ai născut și ce ai pățit. Du-te și ia caierul și furca și toarce lână. Lasă războiul pentru bărbați».”<sup>14</sup> În acest punct se delimitează naturile omului, menirea bărbatului fiind războiul, în timp ce femeia ar trebui să se ocupe de lucrurile casnice. Nu se poate accepta ca o femeie să ia parte la ocupațiile prin care se definește natura bărbatului. Dar, Cynus prin metamorfozarea sa, ia parte la război, fiind un războinic care nu poate fi învins ușor, iar puterea sa nemărginită îi fac pe centauri să se îndoiască de propria lor natură, simțindu-se umiliți: „«Vai, mare rușine, strigă Monychus. Un popor întreg să fie învins de unul singur și abia de-l poți numi bărbat. Deși el e bărbat, noi prin faptele noastre lipsite de vlagă suntem ce a fost el. (...) Suntem învinși de un dușman pe jumătate femeie.»”<sup>15</sup> Natura sa schimbată nu îl ajută pe Cynus să scape de furia centaurilor, trupul lui fiind zdrobit sub greutatea copacilor aruncați spre el, metamorfozându-se într-o pasăre mică pentru a putea ieși de sub grămada de bușteni.

Despre deghizare intersexuală putem vorbi și în cazul lui Achille, el purtând haine femeiești încă de la naștere pentru că i-a fost prezisă mamei sale moartea lui în luptă. Această coabitare a celor două naturi rezistă până când tânărul se află în prezența armelor. Firea sa este atrasă de adevărata natură în momentul în care între podoabele femeiește se regăsesc și arme, fiindu-i trezite în suflet dorințe de bărbat, adevăratul său element ieșind la suprafață. „Tot așa, anumite momente din povestea lui Ahile pot fi interpretate ca încercări inițiatice: el a fost crescut de centauri, adică a fost inițiat în hățiș de stăpâni deghizați în animale sau manifestându-se în ipostaze animale; a trecut prin foc și apă, încercări inițiatice clasice, și chiar a trăit o vreme între fete, îmbrăcat ca o fată, un obicei caracteristic anumitor inițieri primitive de pubertate.”<sup>16</sup>

Există multe transformări ale elementului masculin în floare. „Floarea se înfățișează adesea ca o figură-arhetip a sufletului, ca un **centru spiritual**. Semnificația ei se precizează după culori, care revelează orientarea tendințelor psihice: galbenul capătă un simbolism solar, roșu, un simbolism sangvin, albastrul, simbolismul unei irealități visătoare. Dar nuanțele psihismului se diversifică la infinit. Folosirea alegorică a florilor este și ea infinită: ele fac parte dintre atributele primăverii, ale aurorei, tinereții, retoricii, virtuții etc. (...)”<sup>17</sup> De cele mai multe ori elementul feminin este asociat florilor, lucrurilor fragile și frumoase, în timp ce elementului masculin îi revin armele, războiul, momentele de glorie pe care le caută, etc.

Ovidiu în *Metamorfoze*, îmbină două legende pentru a arăta cum a luat naștere zambila. Prima legendă este reprezentată de metamorfoza lui Hyacinthus, care în timpul jocului cu Phoebus este rănit de disc și moare. Regretul zeului îl îndeamnă să-l transforme pe tânăr într-o floare de culoare purpurie, care va purta încrustat pe floare gemetele lui Ajax care a fost omorât, din sângele lui răsărind „o floare purpurie care răsărise înainte din sângele lui Oebalus. O literă dublă este înscrisă în mijlocul florii pentru amândoi. Ea aduce aminte și de numele bărbatului și de plânsul copilului”<sup>18</sup>. Acest gemet provine din numele lui Ajax „ai, ai”, sugerând durerea celor doi, moartea lor dând naștere unei flori care poartă însemnele metamorfozelor lor.

Un alt exemplu este cel al lui Adonis care este omorât de un mistreț, fiind transformat de Venus într-o floare: „și din sânge s-a născut o floare de culoarea sângelui, asemenea aceleia pe care o au rodiile ce-și ascund semințele sub coaja lor subțire. Totuși ea e de scurtă durată, căci,

<sup>14</sup> *Ibidem*, p. 333.

<sup>15</sup> *Ibidem*, p. 334.

<sup>16</sup> Mircea Eliade, *Nașteri mistice*, traducere de Mihaela Grigore Paraschivescu, București, Editura Humanitas, 1995, p. 144.

<sup>17</sup> Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, Iași, Editura Polirom, 2009, p. 400.

<sup>18</sup> Ovidiu, *op. cit.*, p. 356.

neținându-se bine și fiind prea ușoară, o scutură aceleași vânturi care-i poartă numele”<sup>19</sup>. Din nota de subsol aflăm că Adonis este metamorfozat în dedită, cunoscută și sub denumirea de anemonă.

O astfel de metamorfoză întâlnim și la Narcis, fiul unei nimfe căruia i se prezice că copilul va avea o viață lungă „«De nu se va vedea pe sine»”<sup>20</sup>, lucru ce nu poate fi evitat. Frumusețea lui a atras atât băieții, cât și fetele, care erau fermecați de frumusețea sa. De el se îndrăgostește și nimfa Echo, care devine un ecou prin pedeapsa pe care o primește de la Junona, iar trupul i se metamorfozează din cauza disprețului celui pe care îl iubea. Disprețul lui Narcis în fața iubirii nu rămâne nepedepsit, când una dintre victimele sale îi pecetluiește soarta: „«Să iubească acesta, dar să nu poată avea ceea ce iubește»”<sup>21</sup>. Fiind în apropierea unui izvor, iar „pe când bea, răpit de frumusețea chipului văzut în unde, se îndrăgostește de ceea ce nu era corp, ci numai o umbră, căreia speranța lui îi dădea viață”<sup>22</sup>; „Nesocotit, se vrea pe sine însuși. El este acela care iubește și care e iubit și când dorește este dorit și deopotrivă se înflăcărează și se mistuie”<sup>23</sup>; se iubește pe sine prin sine. Iubește o iluzie, imaginea sa oglindită în suprafața izvorului. Această iubire îl mistuie pentru că nu poate cuprinde pe cel pe care îl iubește. Acest tumult îl face pe tânărul îndrăgostit să-și dorească să se despartă de propriul său corp: „«O, de-aș putea să mă despart de propriul meu corp! Iată o dorință nouă la un îndrăgostit: aș vrea să fiu departe de mine de ceea ce iubesc. (...) Pentru mine moartea nu este groaznică, fiindcă numai prin moarte voi scăpa de dureri; aș fi vrut ca cel iubit să trăiască mai mult decât mine, dar acum vom muri două inimi unite într-una singură”<sup>24</sup>. Putem deduce din aceste cuvinte androginia lui Narcis. El este conștient de prezența celor două elemente din el. Dar este un androgin incomplet. Se vede pe sine sub forma unui tânăr, simțind prezența a două inimi în interiorul său. Se poate ca elementul feminin în el să fie într-o pondere foarte mică, acest lucru făcându-l incomplet. Se dorește pe sine fără a se putea avea cu adevărat. Ușor se stinge viața în el, se întinde pe iarbă într-un somn adânc, contopirea finală nu are loc, transformându-se într-o „floare galbenă învelită în mai multe foi albe”<sup>25</sup>, cu numele de narcisă. Prin această metamorfoză remarcăm androginia, el Narcis, nume masculin, se transformă într-o narcisă, o floare, care ar putea fi și un nume propriu femeiesc, Narcisa. Narcis/Narcisa, coexistența elementelor primordiale se regăsesc în contopirea numelor. „Pe morminte se sădesc narcise. Ele simbolizează înțepenirea în moarte, dar într-o moarte care nu este, poate, decât somn.”<sup>26</sup> Prin această corelație, numele tânărului îndrăgostit este legat de acest sfârșit încă de la început, purtând cu el izul morții. Din cauza acestui mit „narcisa este emblema vanității, egocentrismului, dragostei și mulțumirii de sine”<sup>27</sup>. Relația narcisei cu apa este una foarte strânsă, ea „crește primăvara în locuri umede, ceea ce o încadrează în simbolistica apei”<sup>28</sup>, de unde și relația pe care Narcis o are cu apa, simbol care marchează existența tânărului. „Simbolismul oglinzilor depinde nu numai de ceea ce produce reflecția - natura, Dumnezeu, o carte, drama -, ci și de ce vede cineva în ele - pe sine, adevărul, idealul, iluzia. Din vremurile romane, oglinzile adevărate erau instrumente ale vanității sau «narcisismului», și curând au ajuns să simbolizeze asta. Mitul lui Narcis, într-adevăr, reprezintă prima mare poveste despre oglindă, spusă pe larg de către Ovidiu (*Metamorfoze* 3.339-510).”<sup>29</sup> În reflecția lui din apă el își întâlnește idealul, își vede dublul său ascuns și se iubește pe sine mai mult decât ar putea iubi pe altcineva. „Îndrăgostit de propria-i imagine, oglindită în apă (...), tânărul și frumosul Nárkissos moare tânjind după chipul de neatins și se transformă în floarea care îi poartă

<sup>19</sup> *Ibidem*, p. 287.

<sup>20</sup> *Ibidem*, p. 74.

<sup>21</sup> *Ibidem*, p. 76.

<sup>22</sup> *Ibidem*, p. 76.

<sup>23</sup> *Ibidem*, p. 76.

<sup>24</sup> *Ibidem*, p. 77-78.

<sup>25</sup> *Ibidem*, p. 79.

<sup>26</sup> Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *op. cit.*, p. 610.

<sup>27</sup> *Ibidem*, p. 611.

<sup>28</sup> *Ibidem*, p. 610.

<sup>29</sup> Michael Ferber, *Dicționar de simboluri literare*, Cambridge University Press, traducere din engleză de Florin Sicoie, Chișinău, Editura Cartier, 2001, p. 185.

numele (legenda are urmări și în terminologia medicală, *narcisismul* fiind o stare patologică definită prin dragostea exagerată de sine). Se pare însă că legenda, ca în unele cazuri similare, a inversat raportul dintre cuvântul comun și cel propriu, în realitate numele personal fiind format de la *nárkissos*. Numele plantei este obscur din punct de vedere etimologic (probabil de origine mediteraneeană, adică preindo-europeană), dar nu este exclus ca el să fie apropiat de cuvântul gr. *nárke* «amorteală, toropeală» (...).<sup>30</sup>

În oglindă, ceea ce ni se arată este dublul, este reflectarea propriului nostru sine, devine o cunoaștere a interiorității noastre, la fel a fost și în cazul lui Narcis. El își observă dublul, dublu care ajunge să-l distrugă și să-l atragă în subsolurile inconștientului său. „Narcis a servit, de la Ovidiu încoace, drept emblemă pentru această experiență în care dublul sfârșește prin a lua locul ființei. Astfel, oglinda asigură o promovare a duplicării, care nu mai înseamnă doar mai puțină ființă, ci imagine completă, totală, a ceea ce este perceput întotdeauna doar parțial, dar tot ea tinde simultan să atragă dorința omului spre o asemănare extremă, până la exces.”<sup>31</sup> Imaginea sa completă îl fragmentează, cunoașterea dublului său îl face să-și piardă propria ființă, dragostea sa pentru figura pe care o zărește devine o dragoste pentru propriul său dublu. Dublul se transpune în el, îi mărginește propria ființă și îl ține captiv ca într-un miraj. Apa devine o suprafață care se poate identifica cu o oglindă, în ea Narcis se privește și se pierde pe sine. „Astfel, oglinda asigură o promovare a duplicării, care nu mai înseamnă doar mai puțină ființă, ci imagine completă, totală, a ceea ce este perceput întotdeauna doar parțial, dar tot ea tinde simultan să atragă dorința omului spre o asemănare extremă (...). În unele cazuri, imaginea-oglină atinge aproape limita imaginii atunci când forma sa duplicată se animă în mod independent, până acolo încât, în halucinație, conduce la devitalizarea propriului corp.”<sup>32</sup> Prin reflectarea propriei figuri în suprafața apei, el se cunoaște pe sine, o reflectare a adevărului, o revelare a propriei dorințe, dar cade pradă unei iluzii din mrejele căreia nu mai poate scăpa. „Oglinda a servit încă din Antichitate drept model imaginii asemănătoare, duplicării fidele. Suprafața materială existentă în natură sau ca artefact, multă vreme din bronz înainte de a fi fabricată din sticlă, oglinda pare să nu existe decât pentru a reproduce altceva. Materia ei netedă sau cristalină, însăși forma ei sunt concepute pentru a nu se împotrivi, pentru a nu opune rezistență unui model, spre deosebire de majoritatea operelor figurative, a căror imagine constituie un obiect de privit pentru el însuși (un tablou).”<sup>33</sup> Oglindirea în suprafața apei devine o reconstruire a propriului sine, o dezvăluire a propriului suflet, iar „încă din Antichitate, a te privi într-o oglindă devine însăși formula reflectării psihologice și morale a eului, pentru că, prin introspecție, se obiectivează ceea ce este ascuns în interioritatea sufletului.”<sup>34</sup>

Travestirile intersexuale sunt o modalitate de recuperare în sine a ființei primordiale. Ieșirea din timpul istoric îi permite ființei ca pentru o scurtă perioadă de timp să cunoască totalitatea. În acest studiu am remarcat metamorfozele anumitor ființe, ele având parte de o totalizare a ființei. Astfel, prin intermediul deghizărilor intersexuale, ființa are posibilitatea de a recrea omul primordial și de a se apropia de starea privilegiată pe care o au anumite divinități.

## BIBLIOGRAPHY

### Bibliografie de referință

1. DELCOURT, Marie, *Hermaphroditos. Mituri și rituri ale bisexualității în Antichitatea clasică*, traducere de Laurențiu Zoicaș, București, Editura Symposion, 1996
2. DURAND, Gilbert, *Figuri mitice și chipuri ale operei. De la mitocritică la mitanaliză*, traducere din limba franceză de Irina Bădescu, f. l., Editura Nemira, 1998

<sup>30</sup> Christian Ionescu, *Mică enciclopedie onomastică*, Chișinău, Editura „Știința”, 1993, p. 216.

<sup>31</sup> Jean-Jacques Wunenburger, *Filozofia imaginilor*, traducere de Muguraș Constantinescu, ediție îngrijită și postfață de Sorin Alexandrescu, Iași, Editura Polirom, 2004, p. 212.

<sup>32</sup> *Ibidem*, p. 212.

<sup>33</sup> *Ibidem*, p. 213.

<sup>34</sup> *Ibidem*, p. 214.

3. ELIADE, Mircea, *Mefistofel și androginul*, traducere de Alexandra Cuniță, f. l., Editura Humanitas, 1995
4. ELIADE, Mircea, *Mitul reintegrării*, București, Editura Humanitas, 2003
5. ELIADE, Mircea, *Nașteri mistice*, traducere de Mihaela Grigore Paraschivescu, București, Editura Humanitas, 1995
6. OVIDIU, *Metamorfoze*, traducere, studiu introductiv și note de David Popescu, București, Editura Științifică, 1959
7. WUNENBURGER, Jean-Jacques, *Filozofia imaginilor*, traducere de Muguraș Constantinescu, ediție îngrijită și postfață de Sorin Alexandrescu, Iași, Editura Polirom, 2004

#### **Lucrări cu caracter general. Dicționare. Enciclopedii**

1. BALACI, Ana, *Mic dicționar mitologic greco-roman*, Ediția a II-a, București, Editura Științifică, 1969
2. CHEVALIER, Jean, GHEERBRANT, Alain, *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, Iași, Editura Polirom, 2009
3. FERBER, Michael, *Dicționar de simboluri literare*, Cambridge University Press, traducere din engleză de Florin Sicoie, Chișinău, Editura Cartier, 2001
4. IONESCU, Christian, *Mică enciclopedie onomastică*, Chișinău, Editura „Știința”, 1993
5. KUN, N. A., *Legende și miturile Greciei Antice*, București, Editura Orizonturi, f.a.